

niam nullum videbatur habere commodum sensum, reiectum est à multis, cum posset hic esse sensus, quem non dubito fuisse interpretis: Inuenies difficilè ac cum labore & vestigium cordis boni, hoc est, faciem bonam, & inuentionem parabolarum, hoc est, absconditarum sententiarum, quia vtrumque nõ nisi exercitio virtutis & studij obtinetur, hoc est, nec virtus, quæ sola solidè lætificat, nec sapientia sine labore paratur. Secundùm receptam lectionem, postquam dictum est cor hominis immutare faciem hominis, ita vt ex consequenti facies hominis sit vestigium, hoc est, indicium cordis siue boni, hoc est, læti & bene affecti, siue mali, subiicitur difficulter inueniri vestigium cordis boni, hoc est, faciem bonam, (videtur enim secundum exponere primum, & cõiunctionem, & expõitiuè accipiendam) aut quia eam rem nõ facile quis in se assequitur, aut quia nec in alijs facile inuenitur, quia pauci sunt & rari qui diu & constantè sunt læto corde & facie, cum & iusti pauci sint qui omnia huius mundi mala fortiter perferant, nec ob aliqua sua peccata non aliquando tristari debeant, & peccatores grauibus sæpe curis etiam in rerũ abundantia torqueantur, sicut de auaris subiicitur. Deinde sunt etiam, qui etsi videantur bonam habere faciem, quæ cordis boni sit testimonium, re vera tamen non habent talem, vt quæ per fictionem siue fraudulentam, siue necessariam & vtilem, non respondeat cordi. Nam & Ioab subdolè **Hester 13.** exhibuit lætam faciem Abner & Amasæ. Et Hester roseo vultu colore perfusa, gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, & nimio terrore contractum.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

1 Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.

Eccle. 13. Hoc caput optimè cohærens cum fine præcedentis capituli, ostendit quis verè fœlix & beatus dicendus sit, damnans sordes parsimonix, & liberalitatè ac studium benefaciendum sibi tum alijs cõmendans, cum sanctitate vitæ & religionis, ac sapientiæ studio. Prima hæc sententia sicut & sequens, indicat quis sit in quo inuenire licet vestigium boni cordis, declaratque eam sententiam; Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia. Ostendit enim eum esse beatum non qui diuitijs terrenis abundat, sed qui vitæ est integræ, quiq; nec verbo alios offendit, nec ipse in corde suo cõpungitur & stimulatur dolore admisi alicuius peccati grauioris. Et videri potest cum dicit; qui non est lapsus ore suo; respexisse ad id quod dixit; mala est paupertas in ore impij; cum verò dicit; & non est stimulatus vel compunctus tristitia delicti; ad illud; cui non est peccatum in conscientia. vt sit sensus: Beatus ille vir, qui etiam si sit pauper, non est tamen lapsus verbo vt murmurauerit contra

contra Deum: & etiam si sit diues, non tamen in conscientia pungitur dolore admissorum peccatorum, vt nec iudicet se iniquas possidere diuitias, nec se eis malè affici aut vt. Dupliciter autem quis pungitur dolore delicti, vel, vt habent Græca pluraliter, delictorū. Aut enim de peccato dolet ratione offensæ contra Deum, ita vt peccatum odiat, Deoque se reconciliare studeat. De quali tristitia dicit Paulus, quæ secundum **2. Cor. 7.** Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Atque de hac peccati tristitia hic non loquitur Sapiens. Cùm enim nemo sit qui ab omni peccato liber est, nemo etiam ab hac tristitia liber esse potest, & proinde nemini ea cōueniret fœlicitas quæ hic homini tribuitur. Nam non dolere de peccato admissio, ad ἀναλγησίαν, hoc est, indolentiam & insensibilitatem pertinet. Est tamen eo quisque fœlicior, & c. quo minus habet peccatorum de quibus ipsi dolendum sit. vnde quidam libri apud Græcos pro λυπῆ, hoc est, tristitia, habēt πλῆθος, hoc est, multitudine peccatorum, vt significetur eum fœlicem qui saltē multitudine peccatorum non pungitur in animo. Aut dolet quis de peccato ratione pœnæ imminentis, sic tamen vt in peccato adhuc maneat propter superantem peccati amorem, aut ad diuinam misericordiam non respiciat, vt spe remissionis eorum erigatur, & tristitiam illam mitiget ac superet. Et de tali tristitia delicti hic potissimum loquitur Sapiens, quæ scilicet destituta est solida spe remissionis peccatorum, & mentē tantum cruciat & pungit, quemadmodum contingit in auaris diuitibus, de quibus subiungit, qui etsi iniusta obtineat bona, & se sentiant eis nimis affici, & ob id intra se metu iudicij diuini sæpe anguntur, non tamen curant immoderatum amorem diuitiarum deponere vt eis bene vtantur, miseram ob id animi carnificinam intra se patientes.

2 Felix qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.

Intelligitur ferè hæc sententia de inordinata & immoderata animi tristitia, qua scilicet quis immoderatè dolet de damno aliquo tēporali, sic vt desperet, & excidat à spe sua in Deum, ita vt ea pars; & non excidit à spe sua; explicet de quali tristitia sit sermo, ea scilicet qua cessat homo in Deum sperare, seque spe in illum erigere. At Græca alium postulant sensum. Habent enim, μακάριος ὁ ἐκκατ' ἔγνων ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, beatus quem non condemnat anima ipsius. Itaque lectio nostra accipienda est de tristitia animi sibi malè conscij, quam qui non habet, ita vt cū Paulo dicere possit; Gloria nostra hæc est testimonium cōscientiæ nostræ; is demum verè fœlix est. Iuxta hanc intelligentiā secunda pars; & nō excidit à spe sua; continet effectum prioris partis. Qui enim non habet animum sibi malè consciū, is non exciderit à spe sua, sed in Deū spem suā collocabit, & bene de eo confidet, iuxta illud Ioannis: Si cor nostrū non reprehenderit nos, fiduciā habemus ad Deū, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo. Quo loco pro, reprehēderit, idē est verbū quod hoc loco, κατ' ἔγνων, **1. Ioan. 3.**

hoc est, condemnauerit, ita vt idem his duobus locis significetur, spem scilicet bonam in Deum augeri ex conscientiae bonae testimonio, quam & superior sententia commendauit. Est autem animus sibi bene conscius, non solum si vel nulla vel pauca se agnoscat admisisse peccata, sed etiam, si sentiat se de admisis ritè dolere, paratumque ad obseruationem mandatorum Dei. Potest tamen etiam accipi posterior huius sententiae pars, non vt effectum prioris partis includat, sed vt iuxta priorem intelligentiam explicet de quali tristitia sit sermo. hoc est, duobus modis hæc sententia explicari potest. Altero sic: Fœlix est qui non habuit animi sibi malè consciij tristitiam, & ideo non excidit à spe sua in Deum. Altero sic: Fœlix est qui nō sic tristatur animo, aut quem non sic suus condemnat animus vt excidat à spe sua in Deum, hoc est, vt desinat sperare in Deum. Nam, in Deum, additur Græcis. Vnde non est hic intelligendum illum excidere à spe sua, qui re sperata frustratur, sed qui sperare cessat, & spem abiicit.

3 Viro cupido & tenaci, sine ratione est substantia, & homini liuido ad quid aurum?

POSTquam ostendit fœlicem illum esse qui quieta est conscientia, siue diues sit, siue pauper, & ob id spem suam in Deum reponit, rectè subijcit sermonem contra auaros, qui inquieto semper sunt animo, eorum infœlicitatem & miseriam pulchrè depingens, & ob oculos ponens. Pro; sine ratione est substantia; Græcis est, ὁ καλὸς ὁ πλοῦτος, hoc est, non bonæ sunt diuitiæ, vel, non decent eum diuitiæ. Quod autem non decet, id dicitur esse sine ratione. Quod tamen hic dicitur sine ratione esse homini auaro substantiam, hoc est, opes, non est referendum ad prouidentiam diuinam, quasi illa sine ratione opes auaro conferat, (nihil enim illa sine ratione facit, habetque causas cur etiam auaris diuitias largiatur, nempe vt eis bene vtantur: aut si non bene vtantur, iustè puniantur) sed referendum est ad auarum, qui, si in se consideretur, sine ratione habet opes, quia frustra eas habet, eo quòd non vtatur eis ad quod datæ sunt. Idem intelligendum cum subditur; & homini liuido ad quid aurum? Vbi per liuidum, intelligitur etiam auarus, qui, vt in sequentibus dicitur, nec sibi fauet bona quæ possidet, nec alijs. Huic ad quid aurum? hoc est, huic aurum est inutile. Non enim vtitur eo vt oportet, imò nec vtitur, nec verè possidet: sed magis possidetur ab illo, aut etiam verè tam deest ei quod habet, quàm quod non habet. Pro, aurum, Græcis est χρῆματα, hoc est, pecuniæ, quæ ab vsu sic Græcis dicuntur, sicut Latinis opes à iuuando. Bene ergo dicit; ad quid homini liuido χρῆματα, hoc est, ea quæ ab vsu nomen accipiunt, cum eis non vtatur, sed apud se sine vsu & fructu asseruet?

4 Qui aceruat ex animo suo iniustè, alijs congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

Dixit

Dixit inutiliter opes esse auaris, hic vò amplius dicit, indicans iustissimam eorum pœnam, nempe quòd quæ summa cum molestia congregant sese defraudando, alijs, non sibi congregent, qui non minus effusè ac deliciosè ea sunt consumpturi, quàm illi parcè & anxie cumularunt. Pro; ex animo suo; Græcis est, ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, hoc est, ab anima sua, significaturque auarum congregare defraudando animam suam & desideria eius. Itaque & in nostra lectione intelligendus est aceruare ex animo suo, qui quæ colligit subtrahit animo suo & desiderio, quomodo Teutonicè dicimus; parcum trahere ex ventre suo; hoc est, subtrahere ventri suo. Pro, luxuriabitur, est ἑυφροσύνη, hoc est, delitiabuntur, vnde luxuriari hic est positum pro voluptuosè & sumptuosè viuere. Duo ergo mala includit sententia quæ auaris irrogantur. Primum, quòd quæ aceruat, non, vt putat, sibi congregat, sed alijs. Secundum, quòd quæ sibi subtrahit anxie parcendo, alijs prodigè & iucundè consumpturi sunt.

5 Qui sibi nequam est, cui alijs bonus erit? & non iucundabitur in bonis suis.

ET hic duo mala insinuat hominis auari, quem vocat sibi nequam & malum, quòd in proprias necessitates suis vti vel nesciat vel nolit. Hic enim nec facilè alijs benignus erit, communicando eis sua, & ipse voluptatem non percipiet vnquam ex bonis suis, sed vel diu in eis animo cruciabitur, vel subito à Deo eis priuabitur. Etsi enim, vt priùs dixit, alijs sua congregat, qui inde voluptatem percipiunt, non tamen alijs bonus est, quia, vt subiungitur, præter voluntatem suam id fit, nec potest ea fauere ex bona voluntate alijs, qui sibi ea non fauet, cum naturale sit vt sibi prius quis bene velit quàm alijs.

6 Qui sibi inuidet, nihil est illo nequius, & hoc est redditio malitiæ illius.

MAgis adhuc exaggerat auaritiæ malum, duo rursus mala ei tribuēs. Primum, quòd cum auarus sibi inuideat, non fauendo sibi suorum bonorum debitum vsum, nihil est illo nequius. Quid enim peius est quàm sibi ipsi malè facere, & iniuriam inferre? Secundò, quòd hoc ipsum quod sibi inuideat & iniurius est, sit non solùm grandis culpa, sed & malitiæ & auaritiæ ipsius pœna, quã Deus iusto suo iudicio reddit ei. Quoniam enim bonis terrenis nimis est addictus, iustè Deus immoderatum illum & vilem amorem punit propria inuidentiã, subtrahendo ei voluntatem honestè & vtiliter suis vtendi. Sicut cõtrà in Ecclesiaste dicitur donum Dei, si cui Deus dedit diuitias, etiam tribuat potestatem vt comedat ex eis, & lætetur labore suo. Eccles. 5.

7 Et si bene fecerit, ignoranter & non volens facit, & in nouissimo manifestabit malitiam suam.

Dixerat auarum, cum non sit sibi bonus, nec alij cuius bonum fore, hic iam diluit quod obijci poterat, talē quandoque alijs benefacere. Si, inquit, bene facere eum cuiquam contingat, facit id & imprudenter & non volens, quia nec bono fine facit, nec ex animo, sed ex timore & verecundia, & amaro cum animo: vnde etiam fit vt postea manifestet malitiam auaritiæ & inuidiæ suæ, verbo vel signo aliquo ostendens se non liberaliter ac lubenter fecisse. Tam potenter enim obsidet mentem eius auaritia, vt etiam si ad tempus sub beneficij præstiti tegmine lateat, tamen vel tandem aliquo se modo prodat. Pulchrè de talium beneficijs dixit Ilocrates ad Demonicum: τὰς χάριτας ἀχαρίτως χαρίσας, hoc est, gratias præstari sine gratia. Porro legendum potius per futurum, manifestabit, quàm per præsens, manifestat, ostendunt Græca, quæ habent ἔμφανῶς, quamuis ad sensum parum faciat vtro modo legatur.

8 Nequam est oculus liuidi, & auertens faciem, & despiciens animam suam.

Bene notat naturam avari sub nomine inuidi, qui & apud Græcos à prauo aspectu dicitur βασκανός, & apud Latinos inuidus, quod alterum non lubenter videat, & apud Hebræos dicitur malus oculo. Huius ergo oculum corporalem dicit esse prauum, quod & alienam miseriam non lubeter nec cum commiseratione videat, vnde auertit faciem suam à paupere ne cogatur ei subuenire, cui inuidet bona sua, & cum in conuiuijs suis aliquem videt de suis cibis liberaliter edere, auertit faciem suam, quod pœna sit ei idipsum videre. Imo & despicit animam suam, quia non sinit eam sumere quæ desiderat, sed subtrahit ei necessaria, & pœna est ei videre quod ipsemet sua consumat. Græcis tamen non est, animam suam, sed ψυχάς, hoc est, animas, miserorum scilicet, quibus inuidet fruitionem suorum bonorum. vnde & apud nos intelligi potest despiciere animam suam, positum pro despiciere & non moueri misericordia erga eum, quem tanquam animam suam deberet diligere, quiq; eiusdem animæ consors est, sicut apud Isaiam cap. 58. dicitur: Carnem tuam ne despexeris; pro eo quod est, proximum tuum simili tecum carne constantem. Ostenditur ergo hac sententia, auarum, quem supra dixit sibi ipsi inuidere, etiam inuidum esse erga alios, quibus non fauet sua, nouaq; ratione eum non solum non lubenter videre aliorum foelicitatem, sed nec infœlicitatē, quod ea extorqueat miserationē & subuentionem. Ex hac explicatione patet, quæ hic de oculo liuidi dicuntur, nō de oculo interiori esse intelligenda, quomodo multi intelligunt, sed exteriori & corporali. Quod si totus hic locus conferatur cum his quæ dicuntur in fine capitis 30. & principio cap. 31. omnia rectius vtrobiq; intelliguntur.

Isaie 58.

9 Infatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.

GRæca breuius & clarius sic: Auari oculus non impletur parte, (hoc est, nulla expletur portione) & iniustitia mali arefacit animã suam. Notatur aliud malum in oculo auari, idque duplex. Primum, quod oculus eius sit insatiabilis, quia scilicet quicquid videt, id ipsum concupiscit, nec tamen, quantumuis multis obtentis, cessat à concupiscendo. Concupiscere autem oculo tribuitur, quia per oculũ concupiscentia homini ingeneratur. vnde D. Ioannes auaritiã vocat concupiscentiam oculo-
rum. Alterum est, quod insatiabilitas hæc consumat tandem animam propriam, arefaciendo eam & exiccando. Mira hæc voracitas, quæ non solum non satiat, nec nutrit, aut pinguefacit, sed consumit & exiccat animam hominis, quia scilicet anxius curis, ac cupiditate inexplebili & animam hominis tabescere facit, ita vt spiritali gratiæ & sapientiæ humore destituatur, & corpus extenuat, suisque humoribus priuat, vt ante tempus vita abbreviatur, & abrumpatur. Non enim solum dicitur consumere & arefacere animam hominis propter seipsam, sed etiã & multo magis propter corpus, cuius passiones sæpè etiam animæ tribuuntur propter vnionẽ. Ob has auari conditiones rectè auarus hydropico comparatur, qui bibendo sitim non extinguit, sed auget, donec tandem nimis humoribus cor obruatur. Vnde sub huius typo dictũ est de auaro: Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aque. Illud; in parte iniquitatis, quod vel præcedentibus, vel melius sequentibus coniungi potest, rectè exponitur, vt sit sensus: In nulla parte vel portione, quam iniquitas eius appetit, auarum saturandum. quomodo & Dionysius exponit.

10 Oculus malus ad mala, & non satiabitur pane, indigens & in tristitia erit super mensam suam.

GRæcis breuius est & elegantius, ὁ φθαλμὸς πονηρὸς φθόνος ἰσ' ἄρτυ, καὶ ἰδιωτὸς ἐπὶ τῆς ἑσθίας, hoc est, oculus malus, inuidus in pane, & indigus est super mensã suã. Et Rabanus tantum habet; & indigens erit super mensam suam; nec habet, in tristitia, sicut nec codex Bessarionis, nisi in margine alia manu additũ. Videtur ex diuersa lectione vtrũque coniunctum, indigens, & in tristitia. Nam ἰδιωτὸς, indigum significat. ἢ ἰδιωτὸς vel ἰδιωτὸς, in tristitia vel tristem. Vt ut est, cõstat illud, indigens, non iungendum cum, satiabitur pane, sed cũ sequentibus. vt sit ordo; erit indigens & in tristitia super mensam suã. Et est sensus: Oculus malus, de quo iam dixi, vt est oculus inuidi & auari, ad mala vergit, quia & concupiscit atque habere studet aliena, & sua sibi, alijsque, contra æquitatẽ subtrahit, studens ea semper asseruare & coaceruare, adeoque etiã sibi malus est, vt nec pane satiatur inter edendum, etiam necessarium sibi cibum & panem, qui tantum ad esum datus est, sibi subtrahens, nec famelico suo ventri satisfaciens vt minus consumat: itaque in mensã suã, in qua cum lætitia cordis cibum sumere deberet quantum satis est naturæ, erit & indigens, tum quia parçè nimis mensam instruit, tum quia semipleno ventre illinc surgit: & in tristitia, quia dolet à se aut ab alijs tantum consu-

confumi quantum confumitur. Oculo autem tribuitur non satiari pane, esse indigum & in tristitia, quia per concupiscentiam & inuidiam ex aspectu oculorum excitatam hæc sunt in auaro.

11 Fili si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.

Postquam pulchrè descripsit & ostèdit quomodo avari bonis suis non vtantur, monet contrà quomodo qui timet Deum eis uti debeat, duo hoc versu requirens quæ ad rectum diuitiarum vsum pertinent, nempe fruitionem, & gratiarum actionem. Primùm ergo monet, ut ad sustentandam recreandamque hanc vitam fruamur his bonis quæ suppetunt, quia ad hoc primùm à Deo dantur. Deinde ut per oblationes & sacrificia Deum omnium authorem & largitorè recognoscamus, qui, ut habet

1. Tim. 6. Paulus, præstat nobis omnia abundè ad fruendum. Monet autem Deo dignas oblationes offerri, hoc est, ut de melioribus bonis fiant oblationes, nec nimis parcè. In utroque homines maximè avari Dei beneficijs abutuntur, nam & maligni in seipfos sunt, & in Deum ingrati. Qui etsi nullius egeat, vult tamen oblationibus nos testari gratitudinem, & suo nomine ministros suos sacerdotes de concessis bonis sustentari. Id sicut in veteri lege præstandum erat secundùm præscriptum Moysis, ita in noua lege secundùm præscriptum Christi, qui ex creatura qua nutrimur docuit nos nouam Deo oblationem offerre, ne, ut habet Irenæus, & ipsi infructuosi essemus & ingrati. Item secundùm præscriptum ecclesiæ, ex decimis & alijs prouentibus ministri ecclesiæ, Dei nomine alendi sunt & sustentandi.

Iren. lib. 4
cap. 32.

12 Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quod demonstratum est tibi. Testamentum enim huius mundi, morte morietur.

Vlt nos memores esse, mortem nobis & certò imminere, & opinione citius adfuturam, ut horum consideratione nec nimis amemus hæc terrena, nec eorum vsum, quem supra requisit, in longinquum tempus differamus: quemadmodum faciunt avari, qui quasi semper victuri, aut longinquam vitam sibi promittentes, partis & datis à Deo liberè uti non audent. Mortis quidem meditatio impijs plerisque causa est ut huius mundi bonis abutantur, dicantque: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Verùm rursus quibusdam ut huius mundi bonis non ut oportet vtantur, causa est quòd mortis & certitudinem, & incertam vicinitatem præ oculis non habeant, quèadmodum auaris contingit. Proinde rectè Sapiens, mortis per quam omnia hic relinquenda sunt consideratione, prouocat ad honestum bonorum temporaliu vsum, ut & quamdiu licet eis uti, aliquem ex eis laborum nostrorum hic percipiamus fructum, & bene eis in Dei honorem ac pauperum subleuamen vtendo, nobis præparemus mercedem, quam post hanc vitam percipiamus. Hoc est enim ad quod spectat potissimùm totus liber Ecclesiastes, in quo

1. Cor. 15.

in quo inter cætera dicitur: Cognoui quòd non esset melius nisi lætari, Ecclesi. 3.
 & facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui manducat & bibit, &
 videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. Cæterum quod ad
 lectionem attinet, notandum quòd quamuis multi libri habeant; testa-
 mentum inferorum, quia vel quoniam demonstratum est tibi; plures ta-
 men scripti & antiquiores habent; quod demonstratū est tibi; quomodo
 & est apud Rabanum, & Dionysium, qui dictionem, quod, accipit rela-
 tiuè, vt repetatur, non tardabit, & sit sensus; Mors non tardat, & testa-
 mentum inferorum, quod est tibi demonstratum, non tardat. Si autem
 legatur, quia vel quoniam, vel quòd, coniunctio, repetendum est illud,
 memor esto, vt sit sensus: Memor esto, quoniam, pro quòd, mors non tar-
 dat, & memor esto, quia vel quòd testamentum inferorum demonstra-
 tum est tibi. Vocat autem testamentum inferorū, dispositionem de morte
 ab omnibus subeunda, quæ mors in veteris testamēti libris sæpè nomine
 inferni comprehenditur, quòd illo tēpore omnibus deorsum descenden-
 dum esset, cælo necdum aperto per mortem Christi. Hoc inferorū testa-
 mentum satis demōstratum est vnicuiq; in scripturis in exordio mundi,
 sicut mox subiicitur, & in quotidiana experiētia. Vnde & Paulus de eo
 dicit: Statutum est omnibus hominibus semel mori. Notandum tamen Hebr. 9.
 Græca habere negatiuè; Et testamentum inferni non demonstratum est
 tibi. Iuxta quam lectionē per testamentum inferni, intelligitur præfinitū
 & certò apud Deum constitutum tēpus mortis. Cùm enim, vt dicit Iob, Iob 14.
 Deus constituerit vnicuiq; certos vitæ dies qui præteriri non poterunt,
 voluit tamen tempus mortis omnibus secundū communem regulā esse
 incognitum. Interpres videri potest negationē illam interrogatiuè acce-
 pisse, vt sensus fuerit, num testamentum inferni tibi demonstratū est? Sic
 enim æquiualeat affirmationi. Ideoque & subiicit hoc loco, ad declaran-
 dum quod sit illud testamentum omnibus demōstratum; Testamentum
 enim huius mundi morte morietur. Quæ pars Græcis non est hoc loco,
 sed postea, post illud; Omnis caro sicut fœnū veterascet; vbi Græca habet,
 ἡ γὰρ σαρξ ὡς κίβδηλον ἀναθήσκει; hoc est, testamentū enim quod
 est à sæculo, morte morieris vel morietur. Alluditur enim ad id quod in
 exordio mundi cōstitutum fuit Adæ pro se & tota sua posteritate. Qua- Genes. 3.
 cunque die comederis ex eo, morte morieris. Proinde cauendum ne in
 nostra lectione, testamentum, intelligatur esse suppositum verbi, morie-
 tur, quasi sensus sit: testamentū huius mundi, hoc est, mundana hæreditas
 ab vno derelicta alteri, morte morietur, hoc est, per mortem deficiet, vt
 aliqui perperam intelligunt. Verus enim sensus est: Testamentum &
 dispositio, quæ pertinet ad mundum hunc inferiorem, & omnia quæ
 in eo sub sole viuunt, est hæc, Morte morietur omnis scilicet homo, vel
 etiam omnis caro. Cæterum illud etiam, etsi minutum sit, notandum,
 potius legendum esse per futurum, tardabit, vt etiam multa scripta ha-
 bent, quàm tardat, cùm Græcis sit $\chi\rho\nu\iota\sigma\iota$, non $\chi\rho\nu\iota\sigma\iota\alpha$.

Ante

13 Ante mortem benefac amico tuo , & secundum vires tuas exporrigens da pauperi.

Indicat tertium diuitiarum vsum , vt scilicet non in nos eas tantum expendamus, & in sacrificia, aut ministrorum Dei necessitates, sed etiam eis & amicis beneficiamus, & iuuemus pauperes. Bene autem notandum, quod ante mortem monet benefacere, quia post mortem non potest quis de suis alteri benefacere, quando iam amplius eius non sunt. vnde vulgaris versus monet: Da tua dum tua sunt, post mortem tunc tua non sunt. Non tamen ideo testamentariae legationes, modò legitimae sint, & non in fraudem legitimorum haeredum fiant, sunt reprehendendae, quia illae non valent nisi propter dispositionem ante mortem. Huiusmodi sanè dispositiones aliquot locis comendat D. Chrysostomus, vt hom. 18. in epistolam ad Rom. Licet, inquit, vt & ab ipso testamento commenderis, etsi non quemadmodum si dum viuis bene ageres, licet tamen. Quo pacto? Si Christum in ipso cum haeredibus tuis conscripseris, partemq; illi totius sortis tradideris. Non pauidisti Christum cum viueres? Si tamen abiturus hinc quando iam non amplius eorum quae possidebas vsum ac potestatem habes, tua illi contribueris, non erit, quemadmodum benignus est, curiosus aut difficilis erga te, &c. Notandum item quod dicat; secundum vires tuas; significas nec parcè dandū, nec ita vt deficiamus & egeamus. Dicit enim Paulus: Si voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet. Nō enim vt alijs sit remissio, vobis autē inopia, &c. Dū dicit, exporrigens, significat lubeter dandum, extendendo scilicet manū ad pauperem, iuxta illud: Palmas suas extendit ad pauperem. Pauperis tamē hic non fit mentio apud Graecos, qui tantum habent, da illi, nepe amico. Sed amicus cuiq; debet esse pauper, maximè & Dei & Christi nomine, qui illum comunitè creauit & redemit. Tria ergo petit haec sententia in benefaciendo amicis, vt scilicet ante mortem fiat, vt non parcè, & vt non illubenter & inuoluntariè.

2. Cor. 8.

Prou. 31.

14 Nō defrauderis à die bono, & particula boni doni nō te praterat.

Quidam legunt, bonae diei, vel boni diei, sed plures scripti codices habebant, boni doni, & ea lectio magis accedit Graecis, quae habent, μερίς ἐπιθυμίας ἀγαθῆς, hoc est, pars vel portio boni desiderij. Expressius profèquitur quod dixit: Benefac tecum. Cū, inquit, dies bona, hoc est, tempus foelix & prosperum tibi contigit, non sinas te fraudari foelicitate oblata, sed vttere, da moderatè, lætoque animo, & cum gratiarum actione, & particula boni doni, hoc est, portio illa beneficij quam tibi Deus partitus est, non te praterat sine vsu eius, nō sinas eam tibi otiosam esse, vt ex ea fructum & permissam tibi à Deo voluptatem nō percipias. Dicunt quidem etiam impij apud Sapientem similiter: Venite, fruamur bonis quae sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celetiter: Vino pretioso & vnguento nos impleamus, & non praterat nos
flos

Sapient. 1.

flos temporis. Sed illi hoc dicunt, ad prodigalitatē & luxum prouocantes sine Dei timore. Ista verò admonitio est contra auaritiā, qua fit vt plerique donis sibi à Deo concessis, non, vt decet, honestè & cū lætitiā vtantur. Altiori verò sensu monet, vt tempus gratiæ, & materiā benefaciendi alijs hic iam adepti, non sinamus illa sine fructu bonorum operum prætereire. Sed prior sensus magis conuenit sequentibus.

15 Nónne alijs relinques dolores & labores tuos in diuisione fortis?

Quamuis ea pars; in diuisione fortis; ferè coniungatur sequentibus, tamen ex originalibus patet magis præcedentibus iungendam esse, quæ habent, *ἢ ἄλλοις κληρονομία*, hoc est, ad diuisionem fortis vel hæreditatis, relinques labores tuos & dolores, hoc est, bona tua, pro quibus laborasti, & anxijis curis & doloribus te macerasti, relinques hæreditibus tuis vt ea inter se diuidat. Monet ergo vel hac ratione bonis à Deo concessis cum gaudio vtendum, quamdiu licet, quòd ea alijs sint relinquenda, cùm ipsi inter se hæreditatem relictam diuident.

16 Da & accipe, & iustifica animam tuam: ante obitum tuum operare iustitiā, quoniam non est apud inferos inuenire cibum.

Quod dicitur, Da & accipe, variè accipi potest. Nā & potest esse sensus: Da alijs quod ipso est, & accipe ab alijs quod tuū est. & Da pauperi eleemosynā, & accipe à Deo beneficentiæ tuæ meritū, & hic & in futura vita. Verūm attentis præcedentibus & sequentibus, magis significari videtur, vt & bona quæ Deus largitus est, alijs impartiamur quibus oportet, & eadē etiā accipiamus à Deo, eis ad nostras necessitates liberè vtendo, & fructum ex eis accipiendo, vt sit quasi diceret: Communica & vtē. Nā qui non vtuntur, nō accipiūt à Deo, quia non magis habent quod habent, quàm quod nō habent. Sunt autem qui accipiunt quidem, sed non dant, vt qui in suos tantū vsus sua cōsumunt. Sunt & qui nec dant, nec accipiūt, vt auari. Monet ergo vnūquemq; vt & det & accipiat, sicq; iustificet animam suā, vel, vt habet Græca, sanctificet, hoc est, puram sanctamq; custodiat: quod fit, dum non finit animā suam immoderato diuitiarū amore ita pollui & inquinari, vt nec ipse eis fruatur, nec alijs frui concedat, quod magnæ est iniustitiæ & in se & in alios. Ideoq; & Paulus duplicem hunc bonorū temporalium vsus & fructum indicat, cū in diuitum admonitione Deum dicit omnia dare abundè ad fruendum, & communicationem exigit. Quod sequitur; Ante obitum tuum operare iustitiā; Græca non habent, sed additū est cōmentarij vice ad explanationem illius; Iustifica animam tuam. Proinde rectè intelligitur; Ante obitū tuū ex bonis tuis operare iustitiā, & tibi & alijs largiēdo quòd iustū est. Aut nomē iustitiæ accipitur pro liberalitate & eleemosyna, quomodo & ibi: Attendite ne iustitiā vestrā faciatis corā hominibus. Pro eo quod sequitur; Quoniā non est apud inferos inuenire cibū; Græca habent: quoniā non est in inferno quærere cibū, hoc est, post mortē, cū translatus

eris in statum mortuorum (hic enim nomine inferni sæpè designatur in scripturis veteris testamenti, vt dictum est) nec poteris quærere, nec erit cur requiras cibum istum & alimentum, quod iam ex bonis tuis percipere potes. Ita & nostra lectio accipienda; non est apud inferos inuenire cibum; hoc est, etiamsi quis vellet ibi petere frui his bonis, non posset ei contingere, non posset inuenire cibum istum quò ibi aleretur. Significat ergo iam his bonis vtendū, dando & accipiendo, quia postea eis vti non licebit, nec necesse erit, nec quicquam ex eis nobiscū efferre possumus. Idem significat Ecclesiastes, etiam monens ad vsum bonorum à Deo concessorum, cum dicit mortuos non habere partem in hoc sæculo, & in opere quod sub sole geritur. Et subiicit: Quodcumq; facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos, quò tu properas. Itaque extra propositum authoris quidam hunc locum sic interpretantur, vt significetur post mortem nō esse locum bonorum operum, & meritorum colligendorum, quibus se homo tunc reficiat & pascat, & ideo ante mortē operandam iustitiam. Quanquā enim is intellectus verus sit, est tamen extra intentionem Sapientis, qui hanc causam non adducit in illius comprobationem; Ante mortem operare iustitiam; quia hoc non est Græcis, sed in illius; Da & accipe. Magis hoc loco abutuntur qui eum assumunt in confutationem doctrinæ de purgatorio, quasi mortuis prodesse non possint quæ hic pro eis fiunt, vt inde reficiantur & pascantur. Nam si quis verba vrgere volet, falsum est quòd apud inferos non est inuenire cibum. Reficiebantur enim in inferno patriarchæ & iusti veteris testamenti & conscientia suæ testimonio, & ipse aduentus Christi. Inueniunt & impij ibi cibum, quem pro meritis operum suorum ibi edere coguntur. Et iusti inueniunt iam post mortem cibum in regno cœlesti.

Eccles 9.

17 Omnis caro sicut fœnum veterascit, & sicut folium fructificans in arbore viridi, alia generantur, & alia deiiciuntur.

18 Sic generatio carnis & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur.

Occasione mortis, cuius iam fecit mentionem, infero doctrinam de moriendi necessitate, pulchris ad hoc vtens similitudinibus. Pro, fœnum, tamen Græcis est *ἵματιον*, hoc est, vestimentum. Alluditur enim ad illud Psalmi: Et omnes sicut vestimentum veterascunt. Veterascere enim magis conuenit vesti quàm fœno. Noster imitatus est illud Isaia: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius sicut flos agri, &c. Legendum est autem potius, veterascit, quomodo quædam scripta habebant, quàm per futurum, veterascet, quomodo plures habent. Est enim Græcis *παλαιῶν*. Et est sensus; omnis caro, hoc est, omnè animal vel omnis homo, veterascit assiduè, & ad interitum tendit, sicut vestimentum vel fœnum, hoc est, gramen viride. Quemadmodum enim hæc non diu persistunt in sua pulchritudine & nouitate, sed assiduè & facile mutantur: ita & homo nunquā in eodem statu permanet, nunc viret, floret, & nouus est:

Psal. 101.

Isaia 40.

MOX

mox arefcit, & ad interitum declinat. Hic iam Græcis additur, vt dictum est; Testamentum enim quod est à sæculo (supple, sic se habet) morte morieris; Sicque duobus membris absoluitur sententia, & deinde noua subiicitur; Vt folium germinans in arbore, hæc quidem deijciuntur, alia verò nascuntur, &c. Itaque & apud nos quod dicitur; & sicut folium fructificans in arbore viridi; coniungi debet cum sequentibus, vt sit sensus: Alia folia generantur, & alia folia deijciuntur. Dicendum quidem erat, sicut folia in arbore alia generantur, vel sicut foliorum in arbore alia generantur: sed, vt & alibi, sermonis hic nõ est accurata ratio habita, quod causam præbuit multis hunc locum non bene intelligendi. Pulchrè ergo comparat instabilitatem hominum folijs arborum, quòd etsi illa in arbore suo tempore fructificent, hoc est, virescant & germinent, tamen mox deijciuntur, & in locum illorum alia suo tempore ex arbore enascantur. Sic enim & generatio carnis & sanguinis, hoc est, hominum, se habet, quia semper quibusdam decedentibus, ex eodem trunco, hoc est, ex humana natura alij generantur. Pulchra sane similitudo, qua vanitas vitæ nostræ, & breuitas, & simul naturæ humanæ continuitas aptè ob oculos ponitur.

19 Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operatur, ibit cum illo.

20 Et omne opus electum, iustificabitur, & qui operatur illud, honorabitur in illo.

SECUNDAM hanc sententiam Græca nulla nunc habent, & videri potest ab aliquo addita, vt esset contraria quæ præcedenti responderet. quæ tamen prior sententia non videtur potissimum dicta de operationibus humanis malis, sicut posterior loquitur de operationibus bonis, sed de hominum operibus, quæ ipsi in mundo parant & construunt, diuitias sibi parantes, domus & palatia construentes, & id genus opera sua arte & industria facientes. Postquã enim dixit, homines omnes corruptioni esse obnoxios, subiicit & de operibus quæ filij hominum hic summis cum laboribus construunt: quæ omnia cum sint corruptibilia, & in seipsis putrescentia, quantumuis ad tempus florere videantur, tamè tandem defectura asserit cum suis authoribus, vt indicet illis rebus animum nõ addicendum, nec nimis eis inheerendum, quia mundus transit, & concupiscentia eius cum omnibus amatoribus suis. Quia tamè sententia est generalis, sub operibus corruptibilibus etiam rectè hic intelliguntur malæ hominum operationes, quæ vt verè sunt putridæ & corruptæ, ita simul cum eorum operatoribus sine fructu aliquo bono aliquando peribunt. Sicut contrà opus electum & bonum, iustum esse declarabitur suo tempore, & qui illud operatur, honorabitur aliquãdo à Deo per illud remuneratione æterna. Qui enim, inquit Paulus, seminatur in carne, de carne & Galat. 6. metet corruptionem: Et qui seminatur in spiritu, de spiritu & metet vitam æternam. Et qui superædificauerit lignum, scænum, stipulam, opus eius 1. Cor. 3. M ardebit,

ardebit, & detrimentum accipiet: Qui autē superædificauerit aurum, argentū, lapides preuiolos, opus eius manebit, & ipse mercedem accipiet.

21 Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & in iustitia meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei.

NOuum hic incipit argumentum, quo commendatur nobis studium amorque sapientiae cum insinuatione fructuum eius, quod & in sequenti capite continuatur. Recte autem superioribus hæc doctrina subiungitur, quod non nisi per sapientiae studium ea beatitudo obtineatur, quam supra dixit consistere in integritate vitæ: & per solam sapientiam fiat ut quis diuitias nec admodum quærat, & si adsint, bene utatur, habita mox securæ mortis ratione. Habent autem Græca hanc sententiam breuius sic: Beatus vir qui in sapientia meditabitur bona, & qui in intelligentia sua differet bona. Quo significatur, beatum eum esse, qui & prius in sapientia meditatur, & deinde intelligentiam atque prudentiam per meditationem affecutus ad aliorum instructionem proloquitur bona. Interpres de suo adiecit; & in iustitia meditabitur; ad insinuandum quod vera sapientiae meditatio, sit meditatio iustitiae, quæ à sapientia vera non separatur. Patet autem ex Græcis non esse legendum; in sapientia sua, & in iustitia sua; ut multi libri habent, sed sine pronomine, in sapientia & in iustitia, ut & Dionysius legit: legendum tamen esse cum pronomine, & in sensu suo, quomodo etiam quidam libri habent. Et est sensus nostræ lectionis: Beatus ille vir qui per assiduam cogitationem morabitur in sapientia, meditando scilicet semper in ea & de ea, hoc est, qui in iustitia vel de iustitia & scienda & adimplenda meditabitur, qui que per huiusmodi meditationem affecutus intelligentiam & prudentiam, per hanc suam prudentiam cogitabit, quomodo Deus omnia circumspectè instituerit, gerat & gubernet, nihil temerè agens, nihil quod prouidendum est prætermittens, æquissima præcipiens, propter quod & in omnibus se diuinæ prouidentiae & voluntati submittet. Cogitabit item quomodo Deus omnia perlustret ac videat ex omni parte, ut ob id in oculis eius semper in timore conuersetur, cuius oculis omnia sunt nuda & aperta, iuxta illud Ieremiæ: Cuius oculi aperti sunt super omnes filios Adam, ut reddat unicuique iuxta vias suas.

22 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconsis suis intelligens.

23 Vadens post illam quasi inuestigator, & in vijs illius consistens.

EXplicat in sequentibus præcedentem sententiam, declarans primò quis meditetur in sapientia, & deinde quomodo talis sit beatus. Ut meditantem in sapientia exprimat, pulcherrimis utitur allegorijs, similitudine primùm desumpta ab aliquo qui inuenire quempiam sapientem magni nominis volens, in abscondito & multis incognito loco habitantem, prius disquirat de vijs domus illius, quibus inuentis ingreditur eas, inuesti-

inuestigando diligenter domum illius & mansionem, quousque tandem inueniat eam. Quam ubi repererit, delectat eum, quatum licet, intra domum prospicere, ut sapientem illum quem quærit videat, & eundem ibi docentem vel in ianuis audire. Quæ cum admodum ei placeant, nõ statuit ab ea domo discedere, sed iuxta eam domũ sibi fixam erigere mansionem, consecuturus propterea & multa bona, & à multis malis protegendus. Primum ergo dicit, meditantem in sapientia excogitare, hoc est, considerare in corde suo, vias sapientiæ, hoc est, rationes illas quas sapientia sectatur, siue in operibus suis quæ facit, siue in præceptis suis quæ homini præscribit, ut his vijs obseruatis ad sapientiæ pleniorẽ cognitionem perueniat. De quibus vijs dum cogitat, easque presè considerat, incipit intelligere abscondita eius, & mysteria quædam non omnibus obuia, incipit intelligere quàm magna & abstrusa sapientia lateat in operibus & verbis illius. Tum maiore sapientiæ amore raptus, sequitur eam instar inuestigatoris alicuius, semper persistens in vijs eius, ambulando in eis, & eas semper ob oculos habendo, ut earum ductu ad sapientiam tandem & videndam & audiendam perueniat.

24 Qui respicit per fenestras illius, & in ianuis illius audiens.

Hic significat sapientiæ sectatorem, ubi post longam inuestigationem & ambulationem in vijs eius peruenierit ad sapientiæ domicilium, non quidem omnino eius adyta ingredi, ut ex vicino eam & videre & audire possit, sed tantum per fenestras domus illius respicere eam ac secreta domus eius, & in ianuis illius audire eam velut à longe differentem. Quo significatur, quantumuis in hac vita quis in sapientia proficiat, quamdiu tamen sumus in hoc tabernaculo, corruptibili isto corpore grauari, non possumus eam clarè videre, sed, ut Paulus dicit, per speculum & in aenygmate, & veluti per transfennam & per fenestras, per quas res in domo existens obscurè videtur: nec licet eam coram & ex vicino audire loquentem, sed veluti in ianuis domus eius consistentes, hoc est, tanquam illi propinqui facti, eoque prouecti, ut in domum sapientiæ, hoc est, cœlestem habitationem admittendi mox simus, ubi sapientiam, Deum scilicet ipsum, & Christum Dei sapientiam facie ad faciem contemplari dabitur. Per fenestras respicit in domum sapientiæ, qui per scripturas sacras, per opera denique Dei, & spirituales illuminationes contemplatur intimius quàm alij cœlestia. In ianuis audit sapientiam loquentem, qui in ecclesia sancta hinc consistens quasi in atrio domus Dei, iam sapientiæ vicinus omnino est, audiens in tranquillitate mentis quid loquatur in ipso Dominus, quoniam loquetur pacè in plebem suam.

1. Cor. 13.

Psal. 84.

25 Qui requiescit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum.

Qui eò profecit ut sapientiam inuentam in sua domo & clarius videat, & vicinius audiat, restat ut eò magis eius pulchritudinis & dulces

dulcedinis amore captus, se non patiat ab ea diuelli, sed valedicens huius mundi desiderijs & mundanis occupationibus, fixè ei adhæreat, & quoniam necdum cœlestem eius domum ingredi potest, saltem iuxta eius requiescat domum, suamque habitationem deligat, quod faciunt
Celos. 3. qui verè & perfectè dicere possunt cum Paulo: Nostra conuersatio in cœlis est. Et qui in lege Domini meditantur die ac nocte, contemplationi diuinarum rerum, & lectioni sacrorum librorum semper intenti, & in actionibus sacris semper occupati: hi sunt qui in magna mentis tranquillitate requiescunt iuxta domum illius, quiq; figunt palum iuxta parietes illius, ad erigendum sibi casam humilem vel tabernaculum, agnoscentes scilicet se in hoc mundo non habere manentem ciuitatem, & ob id non quasi in domibus hic habitantes, sed quasi in tabernaculis cum patriarchis. Ad hæc enim significandum pulchrè Sapiens studiosum sapientiæ iuxta domum sapientiæ requiescere allegoricè dicit, & figere paxillum in vel iuxta parietes illius, quasi adhærentem cœlo & domui sapientiæ, & firma spe illi inhærentem. Scimus enim, in-
1. Cor. 5. quit Paulus, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam in cœlis. Non dissimilis allegoria est cum hoc loco *Prouerb. 8.* cum dicit Sapientia: Beatus homo qui audit me, qui vigilat ad fores meas quotidie, & obseruat ad postes ostij mei.

26 Statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula eius bona per æuum.

PRO, casula, Græcis est, σκηνή, hoc est, tabernaculum, quod scilicet humilibus conuenit & peregrinantibus. Itaque hoc nomine rectè designatur habitatio iustorum, qui superba non quærunt palatia, & agnoscunt se hic esse peregrinos, non habentes manentem ciuitatem. Hanc suam humilem habitationem statuit amator sapientiæ iuxta manus illius, vel quia statuit veluti ad latus illius, eo quòd ei mente & desiderio semper adhæreat. Græcis enim est singulariter, manum, vel quia se totum eius directioni & gubernationi committit, expectans ab eius liberalitate dona, ad rectè pieque viuendum necessaria. Ideoque in casula eius requiescent omnis generis bona; hoc est, habebit pro se & suis bona necessaria. Siquidem longitudo dierum in dextera est sapientiæ, & in sinistra eius diuitiæ & gloria. Quod addidit interpres, per æuum, significat bonorum æternitatem. Lyranus tamen & Dionysius legunt, per eum, vt referatur vel ad Deum, vel ad eum qui statuit casam suam ad manus sapientiæ: vt significetur eius opera & diligentia fieri, vt in casula sua bona sapientiæ requiescant. Vnum scriptum habuit, eum, non æuum.

27 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis eius morabitur.

28 Protegetur sub tegmine eius à feruore, & in gloria eius requiescet.

Sicut superiori sententia insinuauit fructus qui proueniunt à sapientia studioso eius, ita & istis, sed hic iam noua utitur allegoria. Comparat enim iam sapientiam arbori pulcherrimæ, quæ suos ramos longè lateque extendit, & sua obumbratione recreat & protegit à feruore solis sedentes sub ea. Qua allegoria & comparatione utitur & cap. 24. Itaque iam significat sapientiã & suos etiam defendere à malis, sicut mox significauit bona per sapiëntiam prouenire in tabernaculis iustorũ. Postquam, inquit, casulam suã amator sapientiæ iuxta domũ sapientię collocauerit, omnibusque bonis domus eius ditata fuerit, ut etiam ab omnibus malis & ipse & familia eius tota immunis sit, statuet filios suos siue corporales, siue quos docendo sibi acquisiuit, sub tegmine illius, hoc est, protectione eius, suis scilicet precibus eos protectioni diuinæ sapientiæ commendando, & eisdem instruendo, ut sub umbra ipsius sese collocent, eiusque custodiæ sese committant. Sed & ipse sub ramis eius, hoc est, sub protectione eius instar arboris ramiferæ defendente morabitur, in tranquillitate mentis sub illius consolatione & defensione assidue persistens. Ideoque sicut sperauit, sub eius protectione & veluti umbra obtegente protegetur à feruore solis, hoc est, à malis huius vitæ & omni tentatione, ne quid illi noceant & lædant, imò & in gloria eius & summa eius claritate requiescet, pacè mentis consecutus, ex eo quòd fruitur gloria ac claritate sapientiæ, gaudens quòd eius gloriam cognoscat, & in sese sentiat, & ob id facile contemnens omnia & bona & mala huius mundi. Requiescet etiam in gloria sapientiæ, hoc est, honore, quam à sapientia consecutus est. Quod ut ex parte hic impletur, ita in futura vita perfectissimè. Simile est quod est apud Isaïam: Erit tabernaculum in umbraculo diei ab æstu, & in securitatem & abscon-

Isaïa 4.

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

1 Qui timet Deum faciet bona, & qui continens est iustitiæ, apprehendet eam.

Rosequitur quod in fine superioris capituli incepit, ostendens pulcherrimo ordine fructus quos à sapientia consequitur qui eius verè est studiosus. Porro pro, bona, multi libri antiquiores & maioris authoritatis habet, illud, quomodo & Rabanus legit, & conuenit cum editione Complutensi, quæ habet *à v r a*, hoc est, illa, nempe quæ dicta sunt superiori capite. Dixit enim superiori capite pleraque quæ faciunt sapientiæ studiosi ut eam adipiscantur, modò significat qui sint illi. Qui, inquit, timet & reueretur Deum, semper sollicitus ut faciat